

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

GUY DE MAUPASSANT
BEL-AMI

TRADUCERE DIN LIMBA FRANCEZĂ
GARABET IBRĂILEANU

I

După ce casierita îi dădu restul de la cinci franci, Georges Duroy ieși din restaurant.

Țanțoș din fire, dar și bățos ca un fost subofițer, el își mădile talia, își răsuci mustața cu un gest scurt, militaros, și aruncă asupra celor de la mese o privire repede și rotitoare, una dintre acele priviri de băiat fercheș, care seamănă cu niște repezituri de uliu.

Femeile ridicaseră capul spre dânsul: trei lucrătoare de rând, o profesoară de muzică de vîrstă mijlocie, rău pieptănată, neîngrijită, cu o pălărie întotdeauna colbăită și îmbrăcată cu o rochie dezmarțată, și două cucoane cu bărbătii lor, obișnuite cu această locantă cu prețul fix.

Ajuns pe trotuar, rămase un moment nemîșcat, gândindu-se ce să facă. Era 28 iunie și n-avea în buzunar, pentru a o duce până la sfârșitul lunii, decât trei franci și patruzeci, nici mai mult, nici mai puțin. Asta însemna două prânzuri fără cină, ori două cine fără prânzuri, după voie. El socoti că, mâncarea de amiază făcând un franc și douăzeci de bani, în loc de unu și cincizeci, cât costa cea de seară, i-ar mai rămâne, dacă s-ar mulțumi numai cu prânzurile, ceva bani în pungă; tocmai bine pentru două gustări și două bock-uri pe bulevard. Asta era cheltuiala lui cea mare și marea lui plăcere în vremea noptii; și începu să coboare strada Notre-Dame de Lorette.

Mergea ca pe vremea când purta uniforma de husar, cu pieptul înainte, cu picioarele puțin îndoite ca și cum s-ar fi coborât de pe cal; și înainta mojicește în strada plină de lume, izbind cu umerii, îmbrâncindu-i pe oameni ca să nu-i stingherăescă mersul. Mergea nepăsător cu pălăria sa înaltă și destul de veche, pusă cam pe-o ureche. și necontenit parcă sfida pe cineva, pe trecători, casele, orașul întreg.

Deși îmbrăcat cu un costum de șaizeci de franci, totuși nu era lipsit de oarecare eleganță obraznică, puțin comună, adevărată însă. Înalt, bine făcut, blond, de un blond castaniu bătând în roșiatic, cu o mustață ridicată în sus, care parcă spuma pe buza sa, cu ochii albaștri, limpezi, găuriți de o pupilă cu totul mică, cu părul creț din fire, împărțit în două printr-o cărare în mijlocul capului, el semăna bine cu o secătură din romanele populare.

Era una dintre acele seri de vară când aerul lipsește în Paris. Orașul, cald ca o etuvă, părea că asudă în noaptea înăbușitoare. Canalurile exalau prin gurile de granit răsuflarea lor veninoasă și bucătăriile subterane aruncau în stradă, prin ferestrele lor joase, miasmele scârboase ale zoaielor și ale sosurilor stătute.

Portarii, în jiletci, călări pe scaune de paie, trăgeau din pipe în ganguri și trecătorii mergeau cu pași greoi, cu capetele goale, cu pălăriile în mâna.

Când Georges Duroy ajunse pe boulevard, se mai opri o dată, nehotărât încă ce să facă. Acuma îi venea să se ducă în Champs-Élysées și la șosea, la Bois de Boulogne, ca să se răcorească sub copaci; dar îl mai muncea încă o dorință, a unei aventuri amoroase. Dar cum se va întâmpla asta? El singur nu știa, dar o aștepta de trei luni, în fiecare zi, în fiecare seară. Câteodată, totuși, mulțumită mutrei lui frumoase și ținutei sale alese, fura, pe ici, pe colo, puțină dragoste, dar nădăjduia necontenit ceva mai mult și mai bun.

Cu buzunarul gol și cu săngele înfierbântat, s-aprindea la orice atingere a cocotelor care îi murmurau la colțul străzilor: „Mergi la mine, drăguțule?“, dar el nu îndrăznea să le urmeze,

Respeayând cu ce plăti; și-apoi el aștepta altceva, alte sărutări, mai puțin vulgare.

Cu toate acestea, îi plăceau locurile unde mișună femeile usoare, balurile lor, cafenelele lor, străzile lor; îi plăcea să le loevească cu cotul, să le vorbească, să le tutuiască, să miroasă parfumurile lor tari, să se simtă lângă dânsene. Căci, în sfârșit, și ele erau femei, femei făcute pentru dragoste. El nu le disprețuia cu disprețul înnăscut al oamenilor de familie.

Coti spre bulevardul Madeleine și urmă valul mulțimii care curgea îngreuiat de căldură. Cafenelele cele mari, pline de lume, se revărsau pe trotuar, expunându-și publicul lor de bători sub lumina orbitoare a fațadelor strălucitoare. Dinaintea lor, pe mese mici, pătrate ori rotunde, paharele erau pline cu băuturi roșii, galbene, verzi, de toate nuanțele; iar înăuntrul carafelor se vedea strălucind cilindri mari, transparenți, de gheăță care răceau frumoasa apă limpede.

Duroy slabise pasul și dorința de-a bea îi usca gâtul. Îl stăpânea o sete grozavă, o sete de seară de vară, și se gândeau la senzația nespus de plăcută a băuturilor reci care te fericesc. Dar de bea numai două bock-uri în seara asta, adio masa modestă de mâine! Si el cunoștea destul de bine zilele de foame de la sfârșitul lunii.

Georges își zise: „Trebuie să ucid vremea până la ceasurile zece, și pe urmă îmi voi lua bock-ul la Américain. Ș-apoi, la dracu! Am o sete!“ Si îi privea pe toți acei oameni așezăți la masă, care beau, pe toți acei oameni care aveau puțină să-și potolească setea după poftă. El mergea trecând pe dinaintea cafenelelor cu un aer mândru și semet și judeca cu o privire, după mutră și după îmbrăcăminte, cam ce sumă de bani putea să aibă asupră-i fiecare dintre clienți. Si se umplea de mânie împotriva acestor înși așezăți și liniștiți. Scotocindu-le buzunarele, ai găsi aur, bani de argint și gologani. În medie, fiecare trebuia să aibă cel puțin doi ludovici; erau, desigur, o sută de oameni în cafenea; de o sută de ori câte doi ludovici fac patru mii de franci! El murmura: „Porcii!“, legănându-se cu grație.

Dacă ar fi putut să pună mâna pe unul la colțul uliței, în umbra neagră, i-ar fi frânt gâtul, cum făcea cu păsările țăranilor, pe vremea manevrelor celor mari.

Și își aducea aminte de cei doi ani ai săi din Africa, de chipul în care-i jefuia pe arabi în micile posturi de la Sud. Și un surâs crud și vesel îi trecu pe buze, amintindu-și de o potlogăreală care costase viața a trei oameni din tribul Uled-Alan-ilor și care le adusese tovarășilor săi și lui douăzeci de găini, doi miei și aur; dar și prilej de a se veseli timp de vreo șase luni.

Vinovații n-au fost niciodată găsiți și, de altminteri, nici nu fuseseră deloc căutați, arabul fiind socotit aproape ca pradă firească a soldatului.

La Paris, însă, era altă vorbă. Nu se putea potlogări aşa frumușel, cu sabia la brâu și cu revolverul în mână, departe de justiția civilă, în libertate. El simțea în inima sa toate instinctele de subofițer slobozit în țară cucerită. Desigur, îi părea rău după acești doi ani ai săi din pustiu. Ce păcat că n-a rămas acolo! Dar de, el nădăjduise ceva mai de seamă când se întorsese. Și acum!... Halal, acum!

El își plimba limba prin gură scoțând mici plescăituri, voind parcă să constate uscăciunea cerului gurii.

Mulțimea aluneca pe lângă dânsul, încet și obosită, și el cugeta mereu: „Ce grămadă de dobitoace! Toți acești netrebnici au parale în jilet că.“ Izbea oamenii cu umărul și fluiera melodii vesele. Unii domni îmbrânciți își intorceau capul mormăind; femeile ziceau: „Iacă un dobitoc!“

Georges trecu pe dinaintea Vaudevillului și se opri în fața cafenelei Américain, unde-i venea să intre spre a-și lua bock-ul, aşa de tare îl chinuia setea. Înainte de a se hotărî, se uită să vadă ora la ceasornicele luminate, din mijlocul şoselei. Erau nouă și un sfert. El se știa: îndată ce paharul plin de bere va fi înainte-i, îl va înghiți tot. Ce va face pe urmă, până la unsprezece?

„Voi merge până la Madeleine, își zise, și mă voi întoarce încet.“

Respect pentru camere și cărți

Tocmai când ajungea la colțul Pieței Operei, trecu pe lângă un Tânăr gras, și el își aduse aminte, într-un chip nedeslușit, că mai văzuse undeva acest cap.

Se luă după dânsul căutând în amintirile sale și repetând cu jumătate de glas: „Unde dracu' l-am cunoscut oare pe particularul asta?“

Scormonea în mintea sa fără să izbutească a-și aduce aminte; apoi, deodată, printr-un curios fenomen de memorie, același om i se infățișă mai puțin gras, mai Tânăr, îmbrăcat cu o uniformă de husar. Georges strigă tare:

– Ia te uită, Forestier! și, mărind pasul, îl bătu pe umăr pe cel urmărit.

Celălalt se întoarse, îl privi, apoi zise:

– Ce voiți de la mine, domnule?

Duroy se puse pe râs.

– Nu mă mai cunoști?

– Nu.

– Georges Duroy din al 6-lea de husari.

Forestier întinse amândouă mâinile:

– Ah! Măi frate! Cum îți merge?

– Foarte bine, dar ție?

– O! Eu, nu tocmai; închipuieste-ți, am un piept slăbit cu totul acum; tușesc șase luni din douăsprezece, în urma unei bronșite căpătate la Bougival, atunci când m-am întors la Paris, în urmă cu patru ani.

– Și totuși pari destul de zdravăn.

Și Forestier, luând brațul fostului său tovarăș, îi vorbi de boala sa, îi povesti consulturile, părerile și sfaturile doctorilor, greutatea de a se ține de hotărârile lor în poziția sa. I se ordona să petreacă iarna la Sud; dar putea el? Era însurat și ziarist, cu o situație frumoasă.

– Dirijez politica la *Vie Française*. Fac Senatul la *Salut*, și, din când în când, cronică literară pentru *Planète*. Iată, eu mi-am făcut cariera.

Respect Duroy, surprins, îl privea. Forestier era cu totul schimbat, cu totul copt. Acuma avea o purtare, o înfățișare, o haină de om așezat, sigur de sine, și o burtă de om care mănâncă bine. Odinoară era slab, subțire, mlădios, nebunatic, stricător de farfurii, zgomotos și totdeauna neastămpărat. În trei ani, Parisul făcuse dintr-însul cu totul altcineva, gras și serios, cu câțiva peri albi deasupra tâmpelor, deși nu avea mai mult de douăzeci și șapte de ani.

– Unde te duci? întrebă Forestier.

– Nicăieri, dau o raită înainte de-a mă întoarce acasă, răspunse Duroy.

– Ei bine, vrei să mă întovărășești până la *Vie Française*, pentru că am de făcut niște corecturi; pe urmă vom merge să luăm un bock împreună?

– Te urmez.

Și începură să meargă ținându-se de braț, cu acea familiaritate nesilită care rămâne între tovarășii de școală și între cei de regiment.

– Ce faci tu la Paris? îl întrebă Forestier.

Duroy dădu din umeri:

– Crăp de foame, pur și simplu. Eliberându-mă din armată, am vrut să vin aici pentru... pentru a-mi încerca norocul ori, mai degrabă, pentru a trăi la Paris; și, iată, sunt șase luni de când sunt amploaiat la birourile Căilor Ferate de Nord, cu o mie cinci sute de franci pe an, atâtă tot.

Forestier murmură:

– Hm, puțin de tot.

– Cred și eu. Dar ce vrei să fac? Sunt singur, nu cunosc pe nimeni, nu pot să mă recomand nimănu. Nu bunăvoieță îmi lipsește, ci mijloacele.

Tovarășul său îl privi pe-ndelete, ca un om practic care judecă o problemă, apoi zise cu convingere:

– Vezi, aici, totul atârnă de tact. Un om ceva mai şiret ajunge mai ușor ministru decât şef de birou. Trebuie să te impui, nu să

Reservat partenerilor săi
ceri. Dar cum dracu' n-ai găsit tu ceva mai bun decât slujba de
amploiaț la Căile Ferate de Nord?

Duroy răspunse:

– Am căutat pretutindeni și n-am descoperit nimic. Dar în momentul de față sunt aproape de-a pune mâna pe ceva, mi se oferă să intru profesor de călărie la manejul Pellerin. Acolo voi avea cel puțin trei mii de franci.

Forestier se opri deodată:

– Nu te-apuca de asta, că-i stupid, chiar dacă ar fi să câștigi zece mii de franci. Îți încizzi viitorul pentru totdeauna. În biroul tău, cel puțin, ești ascuns, nu te cunoaște nimeni, și poți să-l părăsești dacă ești tare și-ți croiești cariera. Dar, odată ce vei fi profesor de călărie, s-a sfârșit! Asta-i ca și cum ai fi birtaș într-un local unde mănâncă tot Parisul. Odată ce vei fi dat lecții de călărie oamenilor din societatea înaltă și filor lor, aceia nu se vor mai putea obișnui pe urmă să te privească ca pe egalul lor.

El tăcu, cugetă câteva clipe, apoi întrebă:

– Ești bacalaureat?

– Nu. Am căzut de două ori.

– Nu face nimic, de vreme ce ai trecut clasele până la sfârșit. Când vine vorba de Cicero sau de Tiberiu, știi ceva despre dânsii?

– Da, puțin.

– Bun, nimeni nu știe mai mult, în afară de vreo douăzeci de netrebnici care altminteri n-ar putea să iasă din încurcătură. Haide, nu-i greu să pari tare; totu-i să te ferești să fii prins în flagrant delict de ignoranță. Manevrezi, te strecori printre greutăți, dai ocol piedicilor și arunci praf în ochii altora cu ajutorul unui dicționar. Toți oamenii sunt proști ca gâștele și ignoranți ca niște crapi.

Forestier vorbea ca un pișicher vesel care cunoștea viața, și privea zâmbind cum trecea lumea. Dar deodată începu să tușească și se opri ca să se sfârșească accesul, apoi, cu glasul descurajat, zise:

Respect părtăcini
Să nu crăpi de năcaz cu bronșita asta care nu mai trece?! Și suntem în toiul verii! O! Iarna asta mă voi duce să mă lecuiesc la Menton. Fie ce-o fi, pe legea mea, sănătatea înainte de toate!

Ajunseră la bulevardul Poissonnière, înaintea unei uși mari de sticlă, în dosul căreia era lipit un ziar deschis. Trei oameni se opriseră și-l citeau.

Deasupra ușii, se putea vedea, ca o chemare, desenat cu litere mari de foc, ca niște flăcări: *Vie Française*.

Iar oamenii, trecând repede prin strălucirea iscată de aceste trei cuvinte, apăreau deodată în plină lumină, vizibili, putând fi recunoscuți ca ziua în amiază-mare, apoi reintrau de îndată în umbră.

Forestier împinse ușa:

– Intră! zise el.

Duroy intră, sui niște scări luxoase, dar murdărite, care se vedeau din stradă, ajunse într-o anticameră unde doi băieți din redacție îl salutară pe tovarășul său, apoi se opri într-un soi de salon de așteptare colbăit și ponosit, îmbrăcat cu catifea falsă de un verde slinos, plin de pete și ros pe alocuri, parcă ar fi fost mâncat de șoareci.

– Stai aici, zise Forestier, eu mă întorc în cinci minute.

Și dispără prin una dintre cele trei uși care dădeau în acest cabinet.

Un miros neobișnuit, particular, inexprimabil, mirosul săliilor de redacție, plutea în acest loc. Duroy stătea nemîșcat, puțin intimidat, mai cu seamă nedumerit. Din când în când treceau oameni pe dinaintea lui, alergând, care intrau printr-o ușă și ieșeau prin alta, înainte ca el să fi putut să-i privească.

Erau când niște tineri, de tot tineri, cu mutra preocupată de afaceri, și care țineau în mână o foaie care unduia în curentul făcut de alergarea lor; când zețari, a căror bluză pătată de cerneală lăsa să se vadă gulerul cămășii foarte alb și niște pantaloni de postav ca și ai oamenilor de societate; și ei duceau cu băgare de seamă niște benzi de hârtie tipărită, probe proaspete, umede chiar. Uneori intra un domn mic, îmbrăcat cu o eleganță care

Respect pentru nume și cărți
șărea în ochi, cu talia strânsă bine în redingotă, cu piciorul turnat în stofă, cu botina prea ascuțită, vreun reporter care scria despre lumea mare și care aducea noutățile serii.

Mai soseau încă și alții, gravi, măreți, cu pălării cu marginile joase pe cap, ca și când forma asta i-ar fi deosebit de restul oamenilor.

Forestier se întoarse ținând de braț un domn înalt, slab, între treizeci și patruzeci de ani, în haine negre și cu cravată albă, oacheș de tot, cu mustață răsucită ascuțit și care avea înfațisarea obraznică și mulțumită de sine.

Forestier zise:

– Adio, scumpe maestre!

Celălalt ii strânse mâna:

– La revedere, scumpul meu! și coborî scările fluierând, cu bastonul la subsuoară.

Duroy întrebă:

– Cine-i ăsta?

– Jacques Rival, știi, vestitul cronicar, duelistul. A corectat textele sale. Garin, Montel și el sunt cei dintâi cronicari de spirit și de actualitate pe care ii avem în Paris. El câștigă aici treizeci de mii de franci pe an pentru două articole pe săptămână.

Plecând, întâlniră un om mărunt cu părul lung, gras, cu o înfațisare murdară, care urca scările suflând greu.

Forestier salută adânc:

– Norbert de Varenne, zise el, poetul, autorul scrierii *Soleils morts*, încă un om deosebit de prețuit. Fiecare istorisire ce ne-o dă costă trei sute de franci și cele mai lungi n-au două sute de rânduri. Dar să intrăm la Napolitain, crăp de sete.

Îndată ce se aşezără la masă în cafenea, Forestier strigă: „Două bock-uri!“, și-l înghiți pe al său dintr-o sorbitură, pe când Duroy bea berea încetișor, cercetându-i cu placere gustul, ca pe ceva prețios și rar.

Tovarășul său tăcea, părea că gândește, apoi deodată zise:

– Pentru ce n-ai încerca în ziaristică?

Celălalt, nedumerit, se uită la el, apoi zise:

Respect pentru oameni și cărti

– Dar... vezi... n-am scris nimic niciodată.

– Ei, aşa, de-o încercare, de-un început. Aş putea să te trimit după ştiri, în documentare și la diverse întâlniri. La început ai avea două sute cincizeci de franci și bani de birjă. Vrei să vorbesc cu directorul?

– Dar cum nu, din suflet!

– Atunci, să faci un lucru – să vii să stai la mine la masă, mâine; vor mai fi cinci sau șase persoane numai: patronul, domnul Walter, soția sa, Jacques Rival și Norbert de Varenne, pe care i-a văzut adineauri, și încă o prietenă a doamnei Forestier. Ne-am înțeles?

Duroy stătea la îndoială, roșind, încurcat.

În sfârșit, murmură:

– Dar... n-am înfățișarea cuviincioasă.

Forestier înmărmuri:

– N-ai haine? Na! Un lucru neapărat necesar! Vezi tu, la Paris e mai bine să n-ai pat decât să n-ai haine.

Dar imediat, căutând în buzunarul jiletii, scoase o mână de aur, luă doi ludovici, ii puse înaintea fostului său camarad și, cu glasul prietenos și familiar, ii zise:

– Mi-i vei da înapoi când vei putea. Închiriază cu luna, dând o arvnă, hainele ce-ți trebuie; în sfârșit, fă ce-i face și vino la masă, mâine, la șapte și jumătate, pe strada Fontaine numărul 17.

Duroy, tulburat, luă banii îngăimând:

– Ești prea îndatoritor, îți mulțumesc din inimă, fii sigur că nu voi uita...

Celălalt ii tăie vorba:

– Haide, destul! Încă un bock, nu-i aşa? Si strigă: Băiete, două bock-uri!

Pe urmă, după ce băură, ziaristul întrebă:

– Vrei să umblăm lela, vreun ceas?

– Cum nu!

Și se îndreptară spre bulevardul Madeleine.

– Oare ce naiba să mai facem? zise Forestier. Cică la Paris un pierde-vară are totdeauna ce să facă! Asta nu-i adevărat. Eu,

când vreau să umblu degeaba seara, nu mă pricep niciodată unde să merg. O raită la pădure nu-i plăcută decât cu o femeie și n-o găsești întotdeauna; la café-concert pot găsi petrecere farmacistul meu și jumătatea sa, dar nu eu. Atunci, ce-i de făcut? Nimic... Ar trebui să fie aici o grădină de vară ca parcul Monceau, deschisă noaptea, unde să poți auzi o muzică bună la un pahar de băutură răcoritoare, sub copaci. N-ar fi un local de placere, dar și-ai putea omorî vremea; și ar trebui să fie intrarea scumpă pentru a atrage damele drăgălașe. Ai putea să umbli prin aleile bine așternute cu nisip, luminate cu electricitate, și să te așezi când ai vrea ca să asculti muzica de aproape sau de departe. Am avut așa ceva altădată, la Musard, dar prea mirosea a mahala, prea multe cântece de joc, prea puțină umbră, prea puțin întuneric. Ar trebui o grădină strășnic de frumoasă și foarte întinsă. Ar fi fermecător. Unde vrei să mergem?

Duroy, încurcat, nu știa ce să spună; în sfârșit, se hotărî:

– Nu cunosc, n-am fost pe la Folies-Bergère. M-aș duce bucuros pe-acolo.

Tovarășul său strigă:

– Folies-Bergère, asta-i! O să ne prăjim ca într-o rolă.

În sfârșit, fie, la urma urmei e nostrim.

Și se întoarseră înspre strada Faubourg-Montmartre.

Fațada luminată a stabilimentului arunca o puternică lumină spre cele patru străzi care se întâlnesc dinaintea ei. Un sir de birje aştepta sfârșitul spectacolului.

Forestier intră, Duroy îl opri:

– Uităm să trecem pe la casă.

Celălalt îi răspunse cu un glas mareț:

– Cu mine nu se plătește!

Tustrei controlorii i se închinăra. Cel din mijloc îi întinse mâna. Ziaristul întrebă:

– Aveți vreo lojă bună?

– Dar desigur, domnule Forestier.

Luând biletul oferit, împinse o ușă tapițată, cu canaturile garnisite cu piele, și intrară în sală.